

Høringsnotat

14. mars 2016

**Forslag til forskrift om tilskudd til utsiktsrydding i
kulturlandskapet**

Innhold

1.	Innledning	3
2.	Bakgrunn for forslaget	3
3.	Formål og Forvaltning av ordningen	3
4.	Kriterier for tildeling av tilskudd	4
5.	Merknader til de enkelte bestemmelser.....	4
6.	Administrative og økonomiske konsekvenser	7
7.	Forslag til forskrift	7

1. INNLEDNING

I jordbruksoppgjøret 2015 ble avtalepartene enige om å etablere en ny ordning for rydding av kulturlandskap, veikanter og utsiktspunkt av særlig verdifull karakter sett fra landbrukets og reiselivsnæringens side jf. Prop. 127 S (2014-2015).

For 2016 er det satt av 20 millioner kroner til tiltak avgrenset til fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

2. BAKGRUNN FOR FORSLAGET

Jordbrukets kulturlandskap er et resultat av mange generasjoners bosetting og ressursutnytting. I innmark og utmark finnes en mosaikk av åker og eng, kantsoner, slåttemark og beitemark, vann, bygninger, tun, gjerder, veier og andre typer natur- og kulturminneelementer. Ulike naturgitte forhold har gitt stor variasjon i produksjonsmåter og ressursutnyttelse i ulike deler av landet, med tilhørende særprega kulturlandskap. Endringer i driftsmåtene har gitt et jordbrukslandskap preget av både elementer fra historisk bruk og moderne driftsmetoder. Aktiv, hensynsfull og bærekraftig bruk gir varierte landskap i hele landet, er med på å ivareta kulturhistoriske og biologiske verdier, og har betydning for tilhørighet, tradisjon og verdiskaping. Jordbrukets kulturlandskap står derfor sentralt i bøndernes fellesgodeproduksjon for samfunnet.

Gjengroing av kulturlandskap og veikanter er en økende utfordring mange steder i Norge. Drift og skjøtsel er en forutsetning for å ivareta de positive miljøverdiene skapt gjennom jordbruksdrift i kombinasjon med naturgitte forhold.

Gjengroing er en ulempe for landbruket, og kan også svekke grunnlaget for blant annet reiselivet som er en næring i vekst. I et forskningsprosjekt om reiseliv, kulturminner og gjengroing utført av Norsk institutt for skog og landskap og Bygdeforskning fra 2012, ble det blant annet konkludert med at dersom kontrastene og variasjonen i landskapet forsvinner, sammen med spor etter folk og bosetting, da forsvinner også store deler av det turistene refererer til som det særegne med det norske kulturlandskapet og dermed en del av opplevelsesverdien.

I 2009 ble det iverksatt en ettårig ordning for rydding av trær og kratt langs vei, utsiktspunkter og veinært kulturlandskap. Ordningen ble godt mottatt hos fylker og kommuner, og en streng prioritering mellom mange prosjekter bidro til gode resultater. Erfaringene fra 2009 er en viktig bakgrunn for den nye ordningen.

3. FORMÅL OG FORVALTNING AV ORDNINGEN

Hovedformålet med ordningen skal være å bidra til utsikt, og fremme verdier knyttet til kulturlandskapet, samt å gi klimagevinster ved at rydningsvirket skal brukes til bioenergiformål der dette er mulig.

Landbruksdirektoratet fordeler midler til de aktuelle fylkesmennene. Fylkesmannen får vedtaksmyndighet for de konkrete prosjektene innenfor de tildelte rammene fra direktoratet.

For økonomihåndteringen og forvaltning av ordninga vil Landbruksdirektoratet benytte ØKS (fagsystemet for skogordningene). Det vil blant annet gi mulighet til å kartfeste tiltakene.

Ivaretagelse av de spesielt verdifulle områdene forutsetter motiverte grunneiere og stimulans til den driften som skaper kulturlandskapsverdiene. Fylkesmannen skal ha ansvar for å utarbeide fylkesvise retningslinjer for prioritering av søknader. Retningslinjene skal blant annet angi hvilke type ryddetiltak og/eller områder som prioriteres i fylket. Retningslinjene skal også inneholde informasjon om ordningen, søknadsfrist, ev. satser og organisering. Fylkesmannen skal utarbeide de regionale retningslinjene i dialog med kommuner og andre relevante aktører. Dette sikrer regional forankring av tiltaket.

4. KRITERIER FOR TILDELING AV TILSKUDD

Prosjekter kan støttes med inntil 70 pst. av godkjente kostnader og forutsetter således en samfinansiering i form av egeninnsats eller andre tilførte midler. Fylkesmannen må påse at det opprettes avtaler mellom berørte aktører, eksempelvis grunneiere og/eller Statens vegvesen som grunneier og sektoransvarlig for vei og veitrafikk.

I gjennomføringen av ryddingen må det tas hensyn til eventuelle utfordringer knyttet til erosjon, vannkvalitet og andre miljøhensyn.

Følgende kriterier skal vektlegges ved prioritering av tilskudd:

- Større prosjekter hvor flere aktører inngår samarbeid, for eksempel grunneiere, reiselivsaktører, fylker, kommuner og veimyndigheter
- Prosjekter som omfatter områder nær nasjonale turistveier eller andre veistrekninger som er viktige for turister
- Prosjekter hvor rydningsvirket kan benyttes til bioenergiformål
- Prosjekter hvor arealene senere vil bli vedlikeholdt ved beiting
- Prosjekter som kan igangsettes raskt

5. MERKNADER TIL DE ENKELTE BESTEMMELSER

§ 1 Formål

Med utsiktsrydding i kulturlandskapet menes rydding av gjengrodde arealer som grenser inn til ferdselsårer, veikanter og veinære utsiktspunkt, og som ved rydding gir utsikt til et kulturlandskap. Ryddearealet kan i den sammenheng omfatte mer enn selve veikanten, så lenge ryddingen skaper utsikt.

Det er lagt opp til en vid tolkning av begrepet «kulturlandskapet». For å målrette ordningen skal områdene/strekningene som får tilskudd ha verdifull karakter sett både fra landbrukets og reiselivsnæringas side. Det er også et formål at ryddingen skal gi klimagevinster ved at rydningsvirke kan brukes til bioenergiformål.

§ 2 Virkeområde

Forskriften har et definert virkeområde ettersom ordningen er begrenset til fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

§ 3 Vilkår

Første ledd

Tilskuddssubjektet er foretak som er registrert i Enhetsregisteret. Ved etablering av en ny ordning er det hensiktsmessig å knytte vilkår om at søker skal representere et foretak. Større prosjekter hvor flere aktører inngår samarbeid om ryddingen følger som et kriterium når fylkesmannen skal prioritere søknader, selv om tilskuddsmottaker er ett foretak. Dersom tiltaket ikke skal gjennomføres på søkers egen eiendom må det foreligge en skriftlig tillatelse fra grunneier eller rettighetshaver for gjennomføring av tiltak.

Det gis tilskudd for rydding av vegetasjon. Rydding kan foregå på flere måter, men tiltak som f.eks. gjerding for senere beiting faller utenfor hva det gis tilskudd for etter denne forskriften.

Med ferdselsårer menes alle typer strekninger hvor folk ferdes og som er grodd igjen eller er i ferd med å gro igjen, og som har utsikt til eller går gjennom kulturlandskapet.

Med veikanter menes strekninger langs vei som ved rydding gir utsikt til et større kulturlandskap.

Med veinære utsiktspunkt menes et naturlig stoppested langs vei som gir utsikt til kulturlandskapet.

Søker er selv ansvarlig for å overholde andre regelverk som eventuelt berører tiltaket.

Andre ledd

Områdene som ryddes skal være av verdifull karakter sett fra landbruket og reiselivsnæringens side. Områder med verdifull karakter sett fra reiselivsnæringens side vil typisk være nasjonale turistveier eller andre veistrekninger som er viktige for turister.

Tredje ledd

Rydningsevirket skal når det er mulig brukes til bioenergiformål. Dette er et av formålene med ordningen og fylkesmannen må følge opp dette vilkåret i tilfeller hvor det er økonomisk forsvarlig å utvinne rydningsvirket til bioenergiformål.

Fjerde ledd

Beiting vil være viktig for vedlikehold og for å hindre snarlig gjengroing av området som er ryddet. Fylkesmannen må følge opp dette når området som ryddes egner seg for beiting og det skal beites med tilstrekkelig antall dyr for å holde den ryddede vegetasjonen nede. Avhengig av når på året ryddingen foregår vil beiting kunne starte samme år som ryddingen eller året etter. Dersom det ryddes på vårparten kan første beitesesong være samme år som ryddingen foregår. Dersom rydding foregår på høstparten vil første sesong med beiting være i påfølgende år.

Femte ledd

Søker må ha en plan hvor tiltaket er beskrevet og kartfestet. Det skal tas oppdaterte bilder av området før ryddingen og søker skal ha en plan for videre vedlikehold. Beskrivelse av tiltak,

kartfesting og bilder kreves for å kunne synliggjøre behovet for ryddingen, samt å i ettertid kunne kontrollere at tiltaket er gjennomført i tråd med forutsetningene for tiltaket

Plan for vedlikehold er sentralt for at arealene ikke skal gro igjen etter kort tid, og er viktig for å kunne prioritere mellom søknader.

Sjette ledd

Fylkesmannen gis mulighet til å sette vilkår for hvordan ryddingen skal gjennomføres. Det kan være vilkår om skjøtselsmetode, tidspunkt for utførelse, hensyn til miljø- og kulturverdier og vannmiljø o.a. På denne måten ivaretas aktuelle miljøhensyn.

Syvende ledd

For ikke å binde midler opp i tiltak som ikke blir gjennomført er det satt en kortere arbeidsfrist enn hva som er vanlig for lignende tiltak. Midlene inndras også automatisk dersom tiltaket ikke er igangsatt innen fristen. Dette er valgt for å få midlene raskere ut og for ikke å binde opp midlene i lang tid.

§ 4 Søknad

Fylkesmannen skal fastsette søknadsfrist for å kunne gjøre nødvendige prioriteringer mellom innmeldte prosjekter. Fristen skal kunngjøres.

Involvering av kommunene er viktig for å få fram gode prosjekter og det foreslås derfor at søknaden sendes til kommunen som gir sin anbefaling til fylkesmannen som er vedtaksmyndighet.

Landbruksdirektoratet vil utarbeide et søknadsskjema for tilskuddsordningen for å få en effektiv forvaltning av ordningen, hvor nødvendige opplysninger for utbetaling, dokumentasjonskrav og opplysninger for stedlig kontroll er inkludert. Hensyn til Naturmangfoldlovens §§ 8-12 skal ivaretas. Disse hensynene skal vurderes når kommunen gir sin anbefaling av søknaden til fylkesmannen.

Plan hvor tiltaket beskrives og kartfestes, plan for vedlikehold og bilder av området før tiltak jf. § 3 skal ligge ved søknaden.

§ 5 Utbetaling av tilskudd mv.

Første ledd

Tilskuddet innvilges med inntil 70 pst. av godkjente kostnader for gjennomføring av tiltaket. Fylkesmannen kan i regionale retningslinjer angi satser for ulike tiltak, timepriser m.m.

Restfinansieringen kan oppfylles gjennom egeninnsats eller med kontantmidler fra ulike samarbeidspartnere.

Andre ledd

I vedtaksbrevet skal frist for sluttrapportering angis. Denne fristen bør være 3-6 mnd. etter arbeidsfrist som angitt i denne forskriften § 3.

Det legges ikke opp til en fast mal for rapportering, men rapporten skal inneholde dokumentasjon som viser at tiltaket er utført i tråd med vilkår i vedtaksbrevet. Sluttrapport og

utskrift av sluttregnskap med faktiske utgifter for tiltaket, samt betalingsanmodning sendes samlet til kommunen. Det skal også foreligge bilder av området etter at ryddingen er gjennomført for å synliggjøre tiltaket.

Tredje ledd

Kommunen får som oppgave å kontrollere dokumentasjonen samt å gjøre sluttbefaring i felt. Kommunen skal oversende dokumentasjon til fylkesmannen og gi sin anbefaling.

Fjerde ledd

Det er mulig å foreta utbetalinger underveis på bakgrunn av godkjent dokumentasjon på kostnader. Søker behøver ikke å legge ved rapport underveis. Utbetalinger underveis skal alltid stå i forhold til tilskuddsandelen for tiltaket og minst 25 pst. av tilskuddet skal holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og godkjent.

§ 6 Administrasjon og klage

Fylkesmannen som vedtaksmyndighet godkjenner og utbetaler tilskudd på bakgrunn av tilsendte dokumenter og anbefaling fra kommunen.

6. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Ordningen ble besluttet og budsjettmidler avsatt i forbindelse med jordbruksoppkjøret 2015. Fylkesmennene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er gjennom tildelingsbrev fra Kommunal og moderniseringsdepartementet til fylkesmannen gitt i oppgave å forvalte ordningen jf. pkt. 4.2.6.

Det er ikke avsatt midler fra ordningen til tilrettelegging eller organisering av prosjekter da fylkesmennenes forvaltning av ordningen følger av embetsoppdraget.

7. FORSLAG TIL FORSKRIFT

Forskrift om tilskudd til utsiktsrydding i kulturlandskapet

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet xx.xx.2016 med hjemmel i lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 18 og lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) § 19.

§ 1. Formål

Formålet med tilskudd til utsiktsrydding i kulturlandskapet er å bidra til utsikt og fremme verdier knyttet til kulturlandskapet. Det er videre et formål å gi klimagevinster ved å bruke rydningsvirke til bioenergiformål.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

§ 3. Vilkår

Tilskudd kan gis til foretak som er registrert i Enhetsregisteret og som rydder vegetasjon for å gi økt utsikt fra ferdselsårer, veikanter og veinære utsiktspunkt. Dersom søker av tilskudd ikke er grunneier eller rettighetshaver, må det foreligge skriftlig tillatelse fra disse.

Områdene som ryddes skal være av verdifull karakter sett fra landbruket og reiselivsnæringens side.

Rydningsevirket skal når det er mulig brukes til bioenergiformål.

Dersom området som ryddes er egnet til beiting, skal dette beites i minimum tre påfølgende år og beitingen skal starte første sesong etter ryddingen. Beitetrykket må være av en slik grad at vegetasjonen som er ryddet holdes nede.

Søker må ha en plan med beskrivelse og kartfesting av tiltaket, oppdaterte bilder av området og plan for videre vedlikehold.

Fylkesmannen kan sette vilkår for gjennomføring av det enkelte tiltak.

Frist for gjennomføring av tiltak er 2 år fra vedtakstidspunkt med mindre fylkesmannen har satt en kortere frist. Gjennomføringsfristen kan etter søknad forlenges, men ikke ut over 3 år fra tilskuddet ble innvilget. Dersom tiltaket ikke er igangsatt innen gjennomføringsfristen bortfaller tilsagnet uten varsel.

§ 4. Søknad

Fylkesmannen fastsetter søknadsfrist.

Søknad om tilskudd sendes til kommunen der tiltaket skal gjennomføres. Søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet skal benyttes, og plan med beskrivelse og kartfesting av tiltaket, oppdaterte bilder av området og plan for videre vedlikehold skal vedlegges.

Kommunen skal gi en uttalelse til søknaden og sende saken til fylkesmannen.

§ 5. Utbetaling av tilskudd mv.

Tilskudd innvilges for inntil 70 % av godkjente kostnader.

Sluttrapport og regnskap skal utarbeides og sendes kommunen sammen med oppdaterte bilder av tiltaksområdet og skriftlig anmodning om utbetaling, innen frist fastsatt i vedtaksbrevet.

Kommunen skal kontrollere dokumentasjonen og ved stedlig kontroll påse at tiltaket er gjennomført i samsvar med vilkårene for tilskuddet. Kommunen skal deretter gi en uttalelse og sende saken til fylkesmannen.

Innvilget tilskudd utbetales når sluttrapport og regnskap er godkjent av fylkesmannen. Det kan likevel foretas utbetalinger på bakgrunn av godkjent dokumentasjon etter hvert som deler av

tiltaket utføres. Minst 25 % av tilskuddet skal holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og godkjent.

§ 6. Administrasjon og klage

Vedtak om tilskudd fattes av fylkesmannen.

Vedtak fattet av fylkesmannen kan påklages til Landbruksdirektoratet etter reglene i lov 10. februar 1967 om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kap. VI.

§ 7. Opplysningsplikt og kontroll

Søker av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som kommunen, fylkesmannen eller Landbruksdirektoratet finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen.

Søker plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og opptegetninger som vedkommer tilskuddet. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres stedlig.

§ 8. Tilbakebetaling og renter

Dersom foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget, kan det feilutbetalte beløpet kreves tilbakebetalt.

Dersom tilbakebetaling ikke skjer innen gitt frist, kan det kreves forsinkelsesrenter, jf. lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling mv.

§ 9. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft x. april 2016.